

Nader onderzoek vleermuizen

Alexanderstraat Velp

Ekoza
Ekoza

Ecologisch onderzoek en advies

24 november 2010

Colofon

Titel : Nader onderzoek vleermuizen
Subtitel : Alexanderstraat Velp

Projectnummer : 10.094
Datum : 24 november 2010

Veldonderzoek : M. Berghuis, R. Pelzer
Auteur(s) : R. Pelzer

Goedgekeurd door : T. Kooij

Opdrachtgever : SAB Arnhem B.V.
Contactpersoon : F. Kuenen

Ekoza

Ecologisch onderzoek en advies

Tivolilaan 205
Postbus 2
6800 AA Arnhem

T: 026-8454583
info@ekoza.nl
www.ekoza.nl

Ekoza is lid van het Netwerk Groene Bureaus: www.netwerkgroenebureaus.nl

Inhoud

1. Inleiding.....	4
1.1 Planvoornemen.....	4
1.2 Vleermuizen	4
1.3 Onderzoek	5
2. Wettelijk kader	6
3. Gebiedsbeschrijving en onderzoeksmethode	8
3.1 Gebiedsbeschrijving	8
4. Resultaten.....	11
4.1 Kraamperiode	11
4.2 Paartijd	11
5. Conclusies	12
5.1 Conclusie	12
5.2 Vrijstellingen en ontheffingen.....	12
Literatuur.....	13

1. Inleiding

1.1 Planvoornemen

In Velp is op de hoek Alexanderstraat/Zuider Parallelweg een nieuw appartementencomplex gepland. Daarvoor moet het huidige pand, een voormalige garage, gesloopt worden.

Uit de door SAB Arnhem B.V. uitgevoerde quickscan kwam naar voren dat dit pand een ongeïsoleerde spouwmuur bevat die op veel plaatsen toegankelijk is. Ook het dak is op meerdere plaatsen mogelijk geschikt als verblijfplaats voor vleermuizen. In het plangebied staan geen bomen, waardoor boombewonende vleermuizen zijn uit te sluiten. SAB Arnhem B.V. heeft Ekoza derhalve verzocht nader onderzoek naar vleermuizen uit te voeren.

Deze rapportage is het verslag van het door Ekoza uitgevoerde nader onderzoek naar gebouwbewonende vleermuizen.

1.2 Vleermuizen

Vleermuizen leven in een netwerk van verschillende verblijfplaatsen door het jaar heen. Zo hebben vleermuizen winterverblijfplaatsen, kraamverblijfplaatsen en paarverblijfplaatsen.

Vleermuizen overwinteren in gebouwen, bunkers, ijskelders, groeven en boomholtes. In de winter moet de verblijfplaats koel en vorstvrij zijn; Watervleermuizen, meervleermuizen, franjestaarten, gewone grootoorvleermuizen en baardvleermuizen gebruiken voor de winterslaap vooral mergelgroeven, forten, bunkers en ijskelders. Gewone dwergvleermuizen en laatvliegers zijn meestal te vinden in droge plekken in gebouwen. Rosse vleermuizen gebruiken holle bomen als winterslaapplaats.

De vrouwtjes wonen in de zomer in kraamverblijfplaatsen. Hier brengen ze hun jongen groot. Meestal leven ze hierbij in groepen (kolonies). Watervleermuizen en rosse vleermuizen zijn boombewonende vleermuizen. De kolonies van deze soorten zijn vaak te vinden in verlaten spechtenholten, of hollen die door rotting bij een afgebroken tak ontstaan zijn. Veel soorten vleermuizen staan bekend als gebouwbewoners. Laatvliegers, meervleermuizen en gewone dwergvleermuizen zijn bijvoorbeeld gebouwbewoners. Ze kiezen als onderkomen vaak spouwmuren van woonhuizen. Andere soorten, bijvoorbeeld valse vleermuizen, ingekorven vleermuizen en grijze grootoorvleermuizen, hebben een voorkeur voor grote open ruimten zoals kerzolders.

Figuur 1. Mogelijke verblijfplaatsen en uitvliegopeningen

Zowel de mannetjes als de vrouwtjes vertrekken aan het einde van de zomer naar speciale parkkwartieren, waar ze slechts kort verblijven. Op deze plaatsen, die zowel in bomen als gebouwen te vinden zijn, roepen de mannetjes luid om vrouwtjes aan te trekken.

Uiteindelijk keren de vleermuizen ieder jaar terug naar hun vaste serie verblijfplaatsen, die dus vele tientallen jaren achter elkaar in gebruik zijn.

1.3 Onderzoek

SAB Arnhem B.V. heeft Ekoza verzocht het onderzoek naar vleermuizen uit te voeren. Hierbij worden de uitgangspunten gehanteerd die in het vleermuisprotocol zijn opgenomen. Dit protocol is opgesteld door het Netwerk Groene Bureaus en de Zoogdiervereniging.

Aan de hand van de vraagstelling, het plangebied en de mogelijkheden voor vleermuizen zijn er voor het nader onderzoek een aantal onderzoeksvragen te formuleren.

- Welke beschermde vleermuizen zijn aanwezig?
- Zijn er min of meer vaste verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig in het gebouw (kraamkolonie, zomerverblijf, paarverblijf)?
- Zo ja, waar precies en om welke soort(en) gaat het?
- Wordt het terrein op een andere manier door vleermuizen gebruikt (vliegroutes, jachtgebied)?

2. Wettelijk kader

In dit hoofdstuk wordt in het kort het wettelijk kader en de toepassing op ruimtelijke ontwikkelingen beschreven. Bij de bescherming van natuur in Nederland wordt onderscheid gemaakt tussen soortenbescherming en gebiedsbescherming. De soortbescherming is geregeld in de Flora- en faunawet en de gebiedsbescherming in de Natuurbeschermingswet. Voor dit onderzoek is alleen de Flora- en faunawet van belang.

Flora- en faunawet

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Deze wet vormt het wettelijke kader voor bepalingen die voorheen in verschillende wetten waren opgenomen, zoals de Vogelwet, de Jachtwet, de Wet bedreigde uitheemse diersoorten en een deel van de Natuurbeschermingswet (soortbescherming). Tevens is de Flora- en faunawet het nationale wettelijke kader waarin de bepalingen van EU-richtlijnen op het gebied van natuurbescherming (soorten) is omgezet naar nationaal recht. Doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de planten- en diersoorten die in het wild voorkomen. Hiertoe is een groot aantal plant- en diersoorten beschermd. In principe mogen er geen handelingen worden uitgevoerd die schadelijk zijn voor de soort. Van de verbodsbepalingen is onder bepaalde voorwaarden een ontheffing mogelijk. Voor alle soorten geldt er een 'zorgplicht': een ieder dient voldoende zorg in acht te nemen voor in het wild levende planten en dieren.

Verbodsbepalingen volgens de Flora- en faunawet

Artikel 8: Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9: Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Artikel 10: Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11: Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Daarnaast is *artikel 13* eventueel nog van belang in verband met verplaatsen van soorten. Het vervoeren en onder zich hebben van beschermde inheemse soorten is verboden.

Zorgplicht volgens de Flora- en faunawet:

- Artikel 2:*
1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving.
 2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Algemene Maatregel van Bestuur

Middels een Algemene Maatregel van Bestuur is de regelgeving rond de Flora- en faunawet nader ingevuld. Het belangrijkste gevolg is dat de procedures bij ruimtelijke ingrepen en bij bestendig gebruik en beheer aanzienlijk eenvoudiger worden, aangezien voor de meest algemene soorten er een vrijstelling van de verbodsbepalingen komt (voor onder meer ruimtelijke ingrepen en bestendig gebruik en beheer). Bij het toepassen van de Flora- en faunawet wordt voortaan een onderscheid gemaakt in drie categorieën van beschermde soorten:

1. De algemene beschermde soorten waarvoor ten aanzien van activiteiten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en bestendig gebruik en beheer een vrijstelling zonder nadere voorwaarden geldt.
2. De bedreigde beschermde soorten: voor een aantal soorten planten en dieren geldt een strikter beschermingsregime. Omdat ze in Nederland als bedreigd worden beschouwd. Vrijstelling geldt als op basis van een goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Ontheffing kan worden verleend als geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.
3. De strikt beschermde soorten: alle vogelsoorten alsmede plant- en diersoorten die vermeld staan in Bijlage IV van de Habitatrictlijn of bij Algemene Maatregel van Bestuur zijn aangewezen als bedreigde soorten (genoemd in Bijlage 1 van het betreffende besluit). Voor verstoring (met wezenlijke invloed) van deze soorten kan geen vrijstelling of ontheffing worden verkregen. Voor bestendig gebruik en beheer geldt ook voor deze soorten een vrijstelling ten aanzien van de verbodsbepalingen in artikelen 8, 9, 11 en 12, mits men werkt op basis van een door de minister goed gekeurde gedragscode. Voor het overtreden van verbodsbepalingen bij ruimtelijke ingrepen is altijd een ontheffing op grond van artikel 75 van de Flora- en faunawet noodzakelijk. Ontheffing kan alleen worden verleend als er geen andere bevredigende oplossing voorhanden is, er sprake is van een in de wet genoemde reden van openbaar belang en er geen afbreuk worden gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

3. Gebiedsbeschrijving en onderzoeksmethode

3.1 Gebiedsbeschrijving

Het plangebied is gelegen in Velp, gemeente Rheden. Velp ligt ingeklemd tussen Arnhem in het westen, de Veluwe in het noorden en de IJssel in het oosten. Het projectgebied is centraal gelegen in de bebouwde kom ten zuiden van de spoorlijn Arnhem-Zutphen. Het betreft een voormalig bedrijfspand op de hoek van de Alexanderstraat met de Zuider Parallelweg.

Figuur 2. Ligging van het plangebied in Velp (rode pijl) met Arnhem en de A12 ten westen, de IJssel ten oosten en de Veluwe ten noorden.

Het bedrijfspand is niet meer in gebruik, maar eerder was hierin Auto- en Fietsbedrijf Lamberts gevestigd. Het pand staat op een perceel van ongeveer 20 bij 30 meter, dat vrijwel geheel verhard is zonder bomen. Het pand zelf is in slechte staat, met kapotte ramen en verweerde en ontbrekende geveldelen (zie figuur 3). Een deel van het perceel, aan de kant van de Zuider Parallelweg staat vol met oude auto's (zie figuur 4).

Figuur 3. Het pand is vooral aan de voorzijde in slechte staat.

Figuur 4. Een deel van het terrein staat vol met oude auto's.

3.2 Onderzoeksmethode

Tijdens het terreinbezoek is zoveel mogelijk concrete informatie verzameld met betrekking tot de aan- of afwezigheid van beschermde vleermuissoorten (zicht- en geluidswaarnemingen, sporenonderzoek naar de uitwerpselen, etc.).

De methodiek die we hanteerden voor vleermuizen bestond uit onderzoek naar kraam-, zomer- en paarverblijven. Dit wordt gedaan door met een batdetector zowel in de avonduren als in de ochtenduren gericht naar vleermuizen te zoeken. Met de batdetector werd gedurende vier avonden en een ochtend geluisterd naar mogelijk uitvliegende of invliegende dieren. Verder is het hele plangebied met de batdetector geïnventariseerd om eventuele vliegroutes en foerageerplekken te lokaliseren. Het uitgangspunt hierbij is het vleermuisprotocol dat de geschikte periode, het aantal bezoeken en de periode tussen de bezoeken aangeeft voor vleermuisonderzoek. Voldoende kwaliteit van het onderzoek voor een eventuele ontheffingsaanvraag is bij het opstellen van het protocol een belangrijk uitgangspunt geweest.

Voor de inventarisaties is gebruik gemaakt van een detector met time-expansion (Pettersson D240x). Hiermee kunnen vertraagde opnames worden gemaakt die eventueel geanalyseerd kunnen worden in het programma Batsound. Met name voor de soorten van het geslacht *Myotis* is dit noodzakelijk om tot een zekere determinatie te komen. Dit is in dit onderzoek echter niet nodig gebleken.

Er zijn zowel avondbezoeken als ook een ochtendbezoek afgelegd. In de ochtenduren hebben vleermuizen de neiging om gedurende een half uur (afhankelijk van de soort) te gaan zwermen rondom de invliegopening voordat ze hierdoor naar binnengaan. Hierdoor zijn kraam- en zomerverblijfplaatsen tijdens de ochtend beter te vinden. Paarverblijfplaatsen zijn in de avond ook goed te lokaliseren, omdat het mannetje vanaf deze plaats blijft roepen. Een ochtendbezoek is daarom in de paartijd niet nodig en kan er volstaan worden met twee avondbezoeken.

4. Resultaten

Het projectgebied is 5 maal bezocht. In de kraamperiode (juni-juli) zijn drie bezoeken afgelegd, waaronder een ochtendbezoek. In de paartijd (augustus-september) zijn nog twee bezoeken afgelegd. De bezoeken hebben plaatsgevonden met een periode van ten minste 10 dagen tussen de bezoeken om voldoende spreiding over het seizoen te verkrijgen. Vleermuizen verhuizen namelijk vaak van verblijfplaats.

4.1 Kraamperiode

Veldbezoek 18 juni 2010 (avond)

Het vleermuisonderzoek is uitgevoerd met de batdetector vanaf een half uur voor zonsondergang tot 2 uur daarna. In deze tijd zijn 6 gewone dwergvleermuizen over het plangebied gevlogen in oostwestelijke richting. Verder weg is ook nog een laatvlieger gehoord. Er is geen aanwijzing gevonden dat er dieren uit het gebouw kwamen.

Veldbezoek 11 juli 2010 (ochtend)

Tijdens dit veldbezoek, wat in de vroege ochtenduren voor zonsopgang heeft plaatsgevonden zijn alleen gewone dwergvleermuizen aangetroffen. Eén dier heeft kort gefoerageerd tussen het bedrijfspand en het aangrenzende woonhuis op de Alexanderstraat. Later zijn 2 gewone dwergvleermuizen overgevlogen, weer in oostwestelijke richting. De laatste vleermuis werd ruim voor zonsopgang waargenomen. Er is geen enkel zwermgedrag geconstateerd.

Veldbezoek 27 juli 2010 (avond)

Kort na zonsondergang werd een gewone dwergvleermuis overvliegend van oost naar west waargenomen. Korte tijd later werd een laatvlieger enkele keren overvliegend over het plangebied gehoord, die verderop tussen wat bomen foerageerde. In de loop van de avond zijn in totaal nog 4 gewone dwergvleermuizen overgevlogen. Deze dieren vlogen overigens vanuit het westen naar het oosten over.

4.2 Paartijd

Veldbezoek 17 augustus 2010 (avond)

Tijdens dit bezoek zijn slechts 2 gewone dwergvleermuizen overgevlogen in oostwestelijke richting. Er zijn echter geen paarroepen gehoord en bij het pand zijn geen dieren waargenomen.

Veldbezoek 6 september 2010 (avond)

Pas 2 uur na zonsondergang vloog de eerste vleermuis, een gewone dwergvleermuis, over. Nog wat later werden enkele sociale roepen gehoord van gewone dwergvleermuizen, echter niet bij het pand in het plangebied.

5. Conclusies

5.1 Conclusie

Het plangebied is voldoende vaak bezocht in de juiste periode, volgens het vleermuisprotocol, om een gefundeerde uitspraak te doen over het voorkomen van vleermuizen.

Tijdens de kraamperiode en de paartijd zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen in het pand. Tijdens het onderzoek zijn kleine aantallen gewone dwergvleermuizen waargenomen die in verschillende richtingen overvlogen. Gezien de kleine aantallen dieren en het ontbreken van lijnvormige elementen in het plangebied, is hier geen sprake van een vliegroute.

In de kraamperiode is verder nog 2 keer een laatvlieger gehoord. Deze dieren maken echter geen gebruik van het plangebied.

5.2 Vrijstellingen en ontheffingen

Tijdens het onderzoek zijn in het plangebied geen vaste verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen. Er is ook geen vliegroute in het plangebied geconstateerd. Er is geen ontheffing nodig voor deze soortgroep.

Literatuur

- Atlas van de Nederlandse vleermuizen; H. Limpens, K. Mostert en W. Bongers, KNNV 1997
- Flora- en faunawet, Toepassing van artikel 75 in de praktijk. Broekmeyer, M.E.A., F.G.W.A. Ottburg en F.H. Kistenkas. Alterra Wageningen, 2003.
- Vleermuizen in het landschap. K. Kapteyn. Schuyt & Co, Haarlem 1995
- www.minlnv.nl
- www.vleermuis.net